

Nagy Attila Tibor

A szerb kormány és ellenzéke

Egy korábbi elemzésben beszámoltunk [arról](#), hogy a szerb politikai rendszer milyen társadalmi, gazdasági, kulturális és külpolitikai kihívásokkal néz szembe. A Nyugat-Balkán stabilitása szempontjából kulcsfontosságú, nyolcmillió lakosú ország, amelyik nem is olyan régen három háborúban szenvedett veszteségeket mind emberéletben, gazdasági erőben, területben és presztízsből, a „megkésztet” demokráciák és piacgazdaságok minden problémájával küszködik. A felhalmozódott problémátömeg rányomja a bélyegét a pártrendszerre is. A mostani elemzésben a szerb kormány és ellenzéke helyzetét vizsgáljuk meg. Elemzésünkben bemutatjuk a kormánykoalíciót és az ellenzéket megosztó törésvonalakat.

A kormánykoalíció helyzete

A legutóbbi, 2008-ban megtartott előrehozott választásokon ugyan a Nyugat által favorizált Boris Tadić Demokrata Pártja (DS) által vezetett Európai Szerbiáért (ZES) pártszövetség győzött, [de korántsem meggyőző fölénnyel](#). A ZES nem volt képes többséget szerezni a 250 fős képviselőházban (a szkupstinában), ezért kénytelen volt összefogni egykori ősellenségével, a Milošević-rendszer pártjával, a Szerbiai Szocialista Párttal (SPS). A Cvetković-kormány így is csak szűk, mindössze 4 fős többséget tudott szerezni, holott más pártokat is bevett a kormánykoalícióba, és a kisebbségek 7 főre nőtt frakciójának fő erejét alkotó Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) támogatására is rászorult.

A Szerbiai Képviselőház jelenlegi összetétele

Kormánykoalíció	Mandátum	Ellenzék	Mandátum
Demokrata Párt (DS)	64	Szerb Radikális Párt (SRS)	56
Szerbiai Szocialista Párt-JS	15	Szerbiai Demokrata Párt (DSS)	20
G17+	24	Szerb Haladó Párt (SNS)	22
Kisebbségi frakció (benne VMSZ)	7		
PUPS (Szerbiai Egyesült Nyugdíjasok Egyesülete)	5	Liberális Demokrata Párt (LDP)	13
Egyéb	14	Új Szerbia (NS)	9
		Egyéb	1
Összesen	129		121

Mirko Cvetković szerb miniszterelnök (Tanjug)

A kormánykoalíció tehát igen megosztott és törékeny, akár egyetlenegy párt kiválása is véget vethet a parlamenti többségnek. A közgazdász végzettségű Mirko Cvetković azonban pragmatikus felfogású politikus, ideológiai vitákban alig hallatja a hangját. Bár a kormány egyik legfontosabb tagjának, Mlađan Dinkić gazdasági miniszternek és a koalíció részét alkotó G17 pártelnökének a miniszterelnök által kezdeményezett felmentése sem vezetett 2011 márciusában a kormánykoalíció felbomlásához, ennek megvolt az ára: a nemzeti fejlesztési terv koordinálása a kormányátalakítás során a G17 által irányított gazdasági tárcához került.

A szerb kormány alkotmányjogi szempontból sincs könnyű helyzetben: Magyarországtól és Németországtól eltérően a szerb parlament (szkupstina) nem csak a kormányfővel szemben, hanem az egyes miniszterekkel szemben is bizalmatlanságot nyilváníthat ki. A kormányfőnek minisztere lemondása esetén egy új miniszter kinevezéséhez is meg kell szereznie a szkupstina jóváhagyását. A mostani kormányfő manőverezési lehetőségeit szűkíti, hogy a jelenlegi államfő, Boris Tadić – aki bár nem rendelkezik az elnöki rendszerekben lévő széles hatalmi jogosítványokkal – aktívan beleszól a szerb politika mindennapjaiba.

Tadić folyamatosan nyilatkozatokat tesz, felszólal aktuálpolitikai ügyekben, olykor a parlament ülésein, s szerepvállalását aláhúzza, hogy ő egyúttal a legnagyobb kormánypárt, a Demokrata Párt (DS) vezetője is. Cvetković nem tagja a legnagyobb kormánypártnak, ami azzal a hátránnyal jár számára, hogy nem tudja közvetlenül befolyásolni a kormánykoalíció legfontosabb szereplőjének belső folyamatait. Cvetković ennek ellenére már azt is sikerként könyvelheti el, hogy a ciklus nem ért véget két év után, és akár abban is reménykedhet, hogy – a szerb politika természetétől egyébként szögesen eltérően – végigviszi a parlamenti ciklust.

Az ellenzék helyzete

A kormánynak mind a bel-, mind a külpolitikai mozgástere igencsak korlátozott, és az országban komoly az elégedetlenség, azonban az ellenzéknek így sincsen könnyű dolga. A kormánykoalíció politikai ellenfelei legalább olyan megosztottak és fragmentáltak, mint maga a kormánykoalíció.

A Nagy–Szerbia ideájával kacérkodó Szerb Radikális Párt (SRS) élesen szembenáll a következő választások egyik nagy esélyesével, az SRS-ből 2008-ban kivált Tomislav Nikolić alapította Szerb Haladó Párttal. A Vojislav Koštunica pártelnök, egykori kormányfő által irányított Szerbiai Demokrata Párt az előző ciklusban az Új Szerbiával (NS) alkotott szövetséget, de az NS az utóbbi időben a várható győzteshez, Tomislav Nikolićhoz kezdett közeledni. Igencsak kilóg a sorból a liberális LDP, amelyik közelebb áll a kormányon lévő Demokrata Párthoz (DS). Csakhogy az LDP vezetőjét, Čedomir Jovanovićot annak idején éppen a DS-ből zárták ki, az LDP és a DS összefogását személyes ellentétek is nehezítik.

Az elmúlt két év legfontosabb változása a szerbiai pártrendszerben az volt, hogy Tomislav Nikolić feladta korábbi EU-ellenségét, és most már az amerikai diplomáciai körökkel is igyekszik kapcsolatokat kiépíteni.

Ennek következtében a szerb politikában elsőprő többségbe kerültek az ország uniós integrációját – legalábbis szavakban – támogató erők, ami nem volt mindig így, hiszen a 2007-es választások első helyezettje egy EU-ellenes párt, a Szerb Radikális Párt volt, amelynek pozíciói Nikolić kiválásával alaposan meggyengültek. Mindebből az is következik, hogy jelenleg Szerbiában kicsi azoknak a politikai ereje, amelyek a megoldást a határon túli szerb lakta területek Szerbiához csatolásában látják, kockáztatva ezzel egy újabb háború kirobbantását.

Tomislav Nikolić (Tanjug)

Jelenleg a Szerb Haladó Párt a legnépszerűbb ellenzéki párt. Népszerűségét igyekszik is olyan követelésekkel megtartani, sőt ha lehet, tovább növelni, mint a parlament létszámának jelentős csökkentése, vagy előrehozott választások kiírása. Előbbi érdekében 300 ezer aláírást gyűjtött a választópolgároktól. Az előrehozott választások kiírásának kikényszerítése érdekében a párt Szerbia-szerte tüntetéseket rendez.

Véggövetkeztetés

A szerb politikai rendszert a problémák és kihívások tömkelege nyomasztja. Mindennek megfelelni még egy jól működő, stabil kormány is csak nagyon nehezen tudna. Szerbiában viszont a kormány, és az egész politikai rendszer ingoványos. A szerb kormány működésének ideje alatt képes volt felmutatni eredményeket (pl. tavaly óta a szerb állampolgárok vízum nélkül utazhatnak a legtöbb európai uniós országba, így Magyarországra is, a kormány a válság közepette is fenntartotta az ország működőképességét), de a politikai és a társadalmi alrendszerek alapproblémáinak megoldásához nem jutott közelebb.

Az eddigi tendenciákból úgy tűnik, hogy a Cvetković-kormány a következő választások után nem folytathatja jelenlegi összetételében a munkáját, így viszont erősen kérdéses, hogy egy másfajta koalíció mennyiben lesz hajlandó folytatni a mostani kormány pragmatikusabb politikáját. Rosszabb esetben az országra a stagnálás, a lassú fejlődés további évei várnak, s ez olyan feszültségeket teremthet, amelyeket a politikai rendszer valószínűleg nem lesz képes békésen kezelni.

Érdemes figyelembe venni, hogy a szerb politikai kultúrának az erőszak, a háború fontos eleme, és a NATO-bombázások óta csupán tizenegy év telt el. A rosszabb forgatókönyv bekövetkezése veszélyes következményekkel járhat a szomszédos országokra nézve – különösen azokra, amelyekben jelentős szerb lakosság is él –, de magára Szerbiára is. Elképzelhető azonban akár pozitív scenárió is: a szerb kormány a választások után a gazdaság menedzselését helyezi politikájának középpontjába, és a kényes nemzeti kérdéseket takaréklángra helyezi. Egy gazdaságilag erős Szerbia, amelyik a szomszédait is megelőzi fejlettségben, inkább tűnik a szerb érdekek hatékony képviselőjének, mint egy gazdaságilag instabil, ezért politikailag is kiszámíthatatlan ország.

Szerbia gazdasági stabilizálódása a szomszédos államoknak és a Nyugatnak is elemi érdeke.